

Received: 01 June 2022
Revised: 10 June 2022
Accepted: 24 June 2022
Published: 30 June 2022

**THE CRIME OF MURDER IN THE LIGHT
OF SELECTED JUDGMENTS
OF THE REGIONAL COURT
IN GORZÓW WIELKOPOLSKI (1945 - 1950)**

**PRZESTĘPSTWO ZABÓJSTWA
W ŚWIEŁLE WYBRANYCH ORZECZEŃ
SĄDU OKRĘGOWEGO
W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM (1945 – 1950)**

Karol Siemaszko

Dr, Instytut Prawa i Ekonomii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Jana Karola Chodkiewicza 30, 85-064 Bydgoszcz
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9241-7094>

* *Corresponding author*: e-mail: karol.siemaszko@ukw.edu.pl

Streszczenie

Ziemie zachodnie (tak zwane ziemie odzyskane) po zakończeniu II wojny światowej były obszarem, na którym przestępczość była stosunkowo wysoka. Autor w oparciu o zachowane akta przybliży problem przestępstw zabójstwa w świetle orzecznictwa Sądu Okręgowego w Gorzowie (1945 - 1950). Przedstawia nie tylko wybrane orzeczenia, ale przywołuje również sylwetki sprawców. Praca może służyć jako wstęp do szerszych badań nad powojenną przestępczością przeciwko życiu i zdrowiu w północnej części Ziemi Lubuskiej.

Słowa kluczowe: sąd okręgowy, zabójstwo, ziemie zachodnie

Abstract

The western territories (the so-called recovered territories) were an area where crime was relatively high after the end of World War II. Based on the preserved files, the author presents the problem of murders in the light of the judicature of the Regional Court in Gorzów Wielkopolski (1945-1950). It presents not only selected judgments but also recalls the profiles of the perpetrators. The work may serve as an introduction to broader research on post-war crime against life and health in the northern part of the Lubuskie Region.

Keywords: regional court, murders, western territories

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przepępstwo Zabójstwa w Świele Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

Główny zarys problemu i analiza najnowszych badań, aktów prawnych i literatury przedmiotu, w których podjęto omówienie analizowanej problematyki

Zagadnienia związane z organizacją i orzecznictwem powojennego sądownictwa powszechnego i wojskowego funkcjonującego w latach 40. na obszarze Ziemi Lubuskiej są coraz częściej podejmowane przez badaczy. Niemniej jeśli chodzi o sądownictwo powszechne są to przede wszystkim prace drobne, nierzadko o charakterze przyczynkarskim. Wśród tego typu prac należy wymienić m.in. artykuły Karola Siemaszko [21], [22]. Kwestię organizacji gorzowskiego sądownictwa w okresie powojennym poruszył także Tomasz Szafraniec [25]. Autor ten w jednej ze swych prac [24] opisał także zagadnienia zmieniającej się struktury organizacyjnej lubuskich sądów powszechnych. Budowę struktur sądownictwa polskiego w rejonie zielonogórskim omówiła Ewa Ozga – Świetlik [18]. Zagadnienia związane z tworzeniem struktur sądownictwa polskiego na Ziemi Lubuskiej omówił również Grzegorz Jakubowski w jednym z podrozdziałów swojej monografii [14]. Funkcjonowanie sądownictwa oraz prokuratury w Zielonej Górze było także przedmiotem jednego z podrozdziałów monografii R. Zaradnego [26]. Kwestie orzecznictwa sądów powszechnych działających na obszarze współczesnej Ziemi Lubuskiej w sprawach o przestępstwa szczególnie niebezpieczne w okresie odbudowy państwa były przedmiotem prac K. Siemaszko [19], [20]. Monograficznego opracowania doczekał się natomiast funkcjonujący w latach 1950 - 1954 Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze, który swoją właściwością miejscową obejmował cały obszar utworzonego w 1950 roku województwa zielonogórskiego. Marek Budniak w monografii poświęconej działalności tego sądu opisał strukturę organizacyjną, obsadę kadrową oraz dokonał analizy jego orzecznictwa [12]. Mimo coraz większej liczby prac poświęconych powojennemu sądownictwu powszechnemu i wojskowemu w dalszym ciągu stosunkowo niewiele prac poświęconych zostało orzecznictwu tych sądów w sprawach o przestępstwa tzw. kryminalne, dominują bowiem w dotychczasowej literaturze prace odnoszące się do struktury organizacyjnej lubuskiego sądownictwa oraz przestępstw politycznych.

Gorzów Wielkopolski (wówczas Landsberg an der Warthe) już przed 1945 rokiem był ważnym punktem w sieci ówczesnego sądownictwa niemieckiego. W mieście tym działał bowiem nie tylko sąd obwodowy (Amstgericht), ale także Sąd Krajowy (Landgericht), do którego okręgu należało aż piętnaście sądów obwodowych, między innymi w Gorzowie, Kostrzynie, Barlinku, Cedyni, Witnicy, Chojnie, Dobięgniewie, Drezdenku, Reczu, Myśliborzu, Drawnie, Dębnie, Strzelcach Krajeńskich, Mieszkowicach, Choszczynie [7]. Okręg gorzowskiego Sądu Krajowego należał do okręgu Wyższego Sądu Krajowego w Berlinie tradycyjnie noszącego nazwę Kammergericht [6]. Było to

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przestępstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

spowodowane przynależnością administracyjną ówczesnego Gorzowa do rejencji frankfurckiej wchodzącej w skład prowincji Brandenburgia.

Po zakończeniu działań wojennych i przyłączeniu dawnych wschodnich obszarów Niemiec do Polski rozpoczęto organizację polskich struktur władzy, w tym także wymiaru sprawiedliwości. Na obszarze Ziemi Lubuskiej pierwszoplanową rolę w tych działaniach odgrywał Gorzów Wielkopolski. To w tym właśnie mieście ulokowano w 1946 roku delegaturę Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu[9], a także kurię administracji apostolskiej. Gorzów stanowił w pierwszych powojennych miesiącach, także główny ośrodek dla tworzonego na Ziemi Lubuskiej sądownictwa powszechnego.

Grupa operacyjnej, której zadaniem była budowa od podstaw struktur polskiego wymiaru sprawiedliwości na Ziemi Lubuskiej przybyła do Gorzowa 26 lipca 1945 roku[11]. Przewodniczył jej sędzia poznańskiego sądu apelacyjnego Teofil Krych, który działał w charakterze delegata ministra sprawiedliwości dla Ziemi Lubuskiej [14]. Wówczas to ministerstwo sprawiedliwości przygotowało projekt sieci sądownictwa na obszarze Ziemi Lubuskiej.

W myśl tego dokumentu, okręg Sądu Okręgowego w Gorzowie miał obejmować okręgi sądów grodzkich w Chodzieży, Czarnkowie, Drezdenku, Gorzowie, Międzychodzie, Międzyrzeczu, Pile, Rypinie [Rzepinie – K.S.], Skwierzynie, Słubicach, Sułęczynie, Trzciance i Wieleniu nad Notecią [1]. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim stał się, zatem największym sądem na Ziemi Lubuskiej zarówno pod względem właściwości miejscowej jak i obsady personalnej. Stan taki utrzymał się do przeprowadzonej 1 stycznia 1951 roku gruntownej reformy ustroju sądownictwa powszechnego, która skutkowałą likwidacją sądów okręgowych w Polsce.

Polskie sądy rozpoczynające działalność na tzw. Ziemiach Odzyskanych opierały się w swojej działalności orzeczniczej na prawie polskim. W będących przedmiotem analizy sprawach o przestępstwo zabójstwa był to kodeks karny z 11 lipca 1932 roku, który mimo zdobycia władzy w Polsce przez komunistów utrzymał moc obowiązującą przede wszystkim w odniesieniu do tzw. przestępstw kryminalnych.

Kodeks karny z 1932 roku penalizował przestępstwo zabójstwa w art. 225. W §1 wskazano znamiona typu podstawowego przestępstwa zabójstwa, zgodnie z jego brzmieniem, kto zabija człowieka podlegał karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 lub dożywotnio albo karze śmierci. W §2 natomiast opisano znamiona typu uprzywilejowanego czyli tzw. zabójstwa w afekcie. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, kto zabijał człowieka pod wpływem silnego wzruszenia podlegał karze więzienia do lat 10. Kodeks nie przewidywał żadnych typów kwalifikowanych zabójstwa, w szczególności z uwagi na sposób działania sprawcy. Sposób działania sprawcy, używane przez niego

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przepis o zabójstwie w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

przedmioty czy szczególne okrucieństwo były brane pod uwagę przez sąd orzekający w sprawie na etapie wymiaru kary [13]. Nie przewidywał także znanego niektórym starszym ustawodawstwo europejskim podziału na zabójstwo i morderstwo.

Przestępstwo zabójstwa było przestępstwem powszechnym, mógł je zatem popełnić każdy człowiek, był to również czyn umyślny, który mógł być popełniony w obu formach umyślności to znaczy zarówno z zamiarem bezpośrednim jak i z zamiarem ewentualnym. Dla realizacji znamion omawianego przestępstwa wystarczyło zatem aby sprawca przewidywał skutek śmiertelny swojego działania i na to się godził.

Przedmiotem ochrony przepisy art. 225 k.k. z 1932 roku było życie człowieka. Przestępstwo zabójstwa było dokonane tylko wówczas, gdy sprawca skutecznie pozbawił życia pokrzywdzonego, zatem nie mogło być mowy o dokonaniu przestępstwa zabójstwa w wypadku gdy w wyniku działania sprawcy doszło jedynie do ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, paraliżu czy długotrwałej choroby [17]. W ówczesnej doktrynie podkreślano, że skutek śmiertelny nie musiał być natychmiastowy, konieczny był natomiast związek przyczynowy między działaniem sprawcy, a zgonem pokrzywdzonego [13]. Nie budziło też wątpliwości, że przedmiotem przestępstwa zabójstwa musiała być inna osoba, niż sam sprawca [13]. Czyn samobójczy nie realizował znamion przestępstwa z art. 225 k.k. z 1932 roku.

Pewne kontrowersje w doktrynie w okresie międzywojennym budziła kwestia początku aktywacji ochrony z przepisu art. 225 k.k. z 1932 roku. Część komentatorów wskazywała, że ochroną z wspomnianego wyżej przepisu jest objęte każde życie ludzkie, bez względu na jego jakość, od chwili urodzenia, tym bardziej, że w kodeksie znalazły się, także przepisy odnoszące się do ochrony płodu ludzkiego [17]. Inni wskazywali z kolei, że ochroną z art. 225 k.k. z 1932 roku powinien być już objęty płód zdolny do samodzielnego życia poza organizmem matki [16]. W późniejszym okresie przewagę zyskał pogląd wedle, którego decydującym o byciu człowieka czynnikiem fizjologicznym jest oddech dziecka. Zatem jak długo dziecko oddycha za pomocą krwioobiegu matki jest płodem, natomiast gdy w trakcie porodu zaczyna oddychać za pomocą własnych płuc, staje się człowiekiem [13].

Jak wspomniano powyżej w §2 art. 225 k.k. z 1932 roku określono znamiona typu uprzywilejowanego, a więc zabójstwa dokonanego pod wpływem silnego wzruszenia. Afekt należy bez wątpienia oceniać jako element strony podmiotowej, który przejawiał się w szybkim, burzliwym wzruszeniu, które ogranicza proces racjonalnego działania jednostki [13]. Afekt interpretowano jako afekt fizjologiczny, podkreślając, że afekt patologiczny powodował brak możliwości rozpoznania pokierowania swoim postępo-

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przestępstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

waniem lub znacznie tę możliwość ograniczał [13]. Sąd Najwyższy w swym orzecznictwie wskazywał, że dla kwalifikacji czynu jako przestępstwa z art. 225§2 k.k. z 1932 roku konieczne jest ustalenie, że sprawca działał „(...)pod wpływem dominujących emocji przy wyraźnym ograniczeniu kontrolującej działalności rozumu”[10]. W doktrynie dopuszczano, także możliwość powstania afektu narastającego, a więc sytuacji, w której w psychice sprawcy wytworzył się nastrój stanowiący fundament afektu, który pchnął sprawcę do popełnienia przestępstwa zabójstwa [13].

Prezentacja przeprowadzonej analizy. Dyskusja

W liczącym 1016 akt zespole Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim zachowało się jedynie 7 spraw o przestępstwo zabójstwa. W zespole archiwalnym gorzowskiego sądu okręgowego nie zachowały się repertoria, trudno zatem ustalić rzeczywisty wpływ spraw o zabójstwo do tego sądu w latach 1945 – 1950. Trzeba również pamiętać, że zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 2 czerwca 1937 roku o *przechowywaniu i niszczeniu akt i ksiąg w sprawach sądowych i administracji sądowej*[8] do akt kategorii A, a więc akt o charakterze trwałym zaliczano po jednej typowej sprawie karnej z każdego pięciolecia, a każdego artykułu kodeksu karnego i ustaw szczególnych. Natomiast pozostałe akta w sprawach karnych zaliczono do kategorii B, przy czym zgodnie z §10 wspomnianego rozporządzenia w sprawach o zbrodnie, a więc także o zabójstwo, całe akta należało przechowywać przez 30 lat. Biorąc jednak pod uwagę stan bezpieczeństwa na tzw. ziemiach odzyskanych w pierwszych miesiącach po zakończeniu wojny należy przypuszczać, że liczba zabójstw na obszarze właściwości terytorialnej Sądu Okręgowego w Gorzowie musiała być znacznie wyższa, niż liczba zachowanych akt w tego rodzaju sprawach.

Wśród zachowanych akt spraw o przestępstwo zabójstwa znalazła się sprawa 22 letniego robotnika Franciszka C., który latem 1947 roku w czasie zabawy tanecznej miał pchnąć nożem Adolfa M [2] Podejrzany w trakcie przesłuchania podkreślił, że nie czuje się winny zabójstwa Adolfa M. Wobec Franciszka C. zastosowano tymczasowe aresztowanie. W akcie oskarżenia wskazano, że do zdarzenia doszło w czasie zabawy dożynkowej w miejscowości Brzoza. Franciszek C. miał dogonić Adolfa M., który wraz z żoną wracał już do domu i ugodził go nożem w szyję. W uzasadnieniu aktu oskarżenia podano także, że motywem działania podejrzanego mogła być chęć zemsty za uniemożliwienie mu przez Adolfa M. kradzieży rzepaku na szkodę majątku państwowego w miejscowości Brzoza [2].

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przepiętstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wyrokiem z 29 października 1947 roku uznał oskarżonego Franciszka C. winnym popełnienia zarzucanego mu czynu i skazał na podstawie art. 225§1 k.k. z 1932 roku na karę 7 lat więzienia [2]. Uzasadniając swoje stanowisko gorzowski sąd okręgowy wskazał, że oskarżony uderzając nożem w okolicę tętnicy szyjnej przewidywał możliwości i godził się na spowodowanie skutku śmiertelnego. Franciszek C. nie złożył apelacji od wskazanego powyżej wyroku, a kolejne jego prośby o ulaskawienie sąd pozostawiał bez dalszego biegu.

Powyższa sprawa wydaje się typową, zabójstwo zostało dokonane w trakcie ludowej zabawy, której uczestnicy znajdowali się pod wpływem alkoholu. Przemoc jako sposób rozwiązywania różnego rodzaju konfliktów nie należała wówczas do rzadkości. Zwrócić należy uwagę na stosunkowo łagodną karę, bliskiej dolnej granicy ustawowego zagrożenia mimo, że Franciszek C. dokonał zabójstwa bez przyczyny, nie będąc w żaden sposób sprowokowanym przez ofiarę. Zabójstwo nie było również wynikiem bójki między sprawcą, a pokrzywdzonym.

Inną z zachowanych w zespole gorzowskiego sądu okręgowego spraw o przestępstwo zabójstwa była sprawa Władysława R., 20 letniego robotnika rolnego, który był podejrzany o zastrzelenie swojej byłej narzeczonej 16 letniej Wandy R. Podejrzany został na miejscu zdarzenia listy skierowane do rodziny pokrzywdzonej i do władz, podkreślał, że zastrzelił Wandę R. z uwagi na zawód miłośny. Wanda R. miała powiedzieć mu, że „(...)ja kochałam cię dopóki nie wiedziałam, że jesteś komunista, a teraz nie chcę cię znać(...)”[3]. Podejrzany zbiegł z miejsca zdarzenia, ujęto go dopiero rok po dokonaniu przezeń zabójstwa, w czerwcu 1950 roku.

Prokurator w akcie oskarżenia zarzucił Władysławowi R. popełnienie przestępstwa zabójstwa z art. 225§1 k.k. z 1932 roku i wnioskował o rozpoznanie sprawy w trybie doraźnym przez Sąd Apelacyjny w Zielonej Górze. W uzasadnieniu aktu oskarżenia wskazano, że tłumaczenia Władysława R. należy uznać za wykrętne gdyż „(...)ze śledztwa bowiem wynika, że motywem odmowy zawarcia przez N. związku małżeńskiego z R. była inna przyczyna, gdyż tenże nigdy komunistą nie był, zaś motywem działania oskarżonego R. była zazdrość i zemsta”[3].

Sąd Apelacyjny w Zielonej Górze przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim. Wyrokiem z 30 września 1950 roku wydanym w trybie doraźnym gorzowski sąd okręgowy uznał Władysława R. winnym popełnienia przestępstwa zabójstwa i skazał go za ten czyn na karę 15 lat pozbawienia wolności [3]. Uzasadniając orzeczenie sąd wskazał, że „z całokształtu sprawy i sylwetki oskarżonego wynika, że popełnił on zabójstwo z premedytacją powodowaną swym egoistycznym i despotycznym traktowaniem kobiety jako swej wyłącznej własności”[3].

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przystępstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

Odnosząc się natomiast do politycznej motywacji działania oskarżonego sąd określił, że „przewód sądowy nie stwierdził by zmarła obrażała jego uczucia demokratyczne. Zaś o ile taka obraza i była dokonana przez zmarłą, to jednak okoliczność taka nie usprawiedliwiała jego przestępstwa(...)” [3]. Sąd wskazał, że jako okoliczność obciążającą przyjął dokonanie zabójstwa młodej dziewczyny, która mogła być matką kilkorga dzieci, co miałoby znaczenia dla odbudowy populacji Polski Ludowej po wojennych stratach, a także fakt, że oskarżony ukrywając się po dokonaniu zabójstwa wstąpił w szeregi ORMO. Władysław R. nie złożył rewizji od opisanego wyroku.

W przywołanym powyżej orzeczeniu sąd nie dał wiary w tłumaczenia podejrzanego, który motywował swój czyn nie tylko zawodem uczuciowym, ale przede wszystkim czynnikami politycznym. Jednocześnie niniejsza sprawa jest przykładem tragicznego w skutkach przełożenia sprzeczności poglądów politycznych pary narzeczonych na życie osobiste.

Kolejną wartą przytoczenia sprawą zachowaną w zespole Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim była sprawa 25 letniego Feliksa R. podejrzanego o zabójstwo Franciszka S., a także Jana C. podejrzanego o podżeganie Feliksa R. do zabójstwa Franciszka S. oraz żony Franciszka S. Agnieszki S., którą podejrzwano o podżeganie i pomocnictwo do zabójstwa męża [4]. Sprawa miała prawdopodobnie tło obyczajowe. Jak wynika z akt sprawy Agnieszka R. i Jan C. utrzymywali bliskie kontakty osobiste, Agnieszka S. zaszła w ciążę z Janem C. Kochankowie wspólnie nakłonili Feliksa R. do zabicia Franciszka S. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim uznał Feliksa R. winnym popełnienia zarzucanego mu przestępstwa zabójstwa i skazał za ten czyn na 15 lat więzienia. Sąd uznał również winnymi zarzucanych im czynów Jana C. i Agnieszkę S. Jana C. skazał na karę 10 lat więzienia, Agnieszkę R. na karę łączną 15 lat więzienia [4].

Uzasadniając swoje stanowisko sąd wskazał, że Feliks R. działał głównie z przyczyn materialnych, chcąc skorzystać z majątku odziedziczonego przez jego siostrę Agnieszkę S., żonę pokrzywdzonego. Jednocześnie pierwszoplanową rolę w zaplanowaniu zbrodni i nakłonieniu Feliksa R. do działania sąd pierwszej instancji przypisał Agnieszce S. wskazując, że „To miłość starszej kobiety do znacznie młodszego kochanka była tym impulsem, który popchnął ją na drogę zbrodni – nakłonienia brata do popełnienia tego mordu”[4].

Obrońcy oskarżonych złożyli apelację od wyroku sądu pierwszej instancji wnosząc o uniewinnienie. Są Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 6 maja 1949 roku zatwierdził jednak zaskarżony wyrok. Sąd drugiej instancji uznał, że rozumowanie sądu pierwszej

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przepięstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

instancji było poprawne, a kara orzeczona wobec oskarżonych była adekwatna do stopnia ich przewinienia[4].

Oskarżeni złożyli kasację do Sądu Najwyższego od wyroku sądu apelacyjnego. Sąd Najwyższy oddalił jednak kasację uznając wszystkie zarzuty podniesione przez skarżących za bezzasadne [4].

Kolejną sprawą zachowaną w zespole archiwalnym Sądu Okręgowego w Gorzowie była sprawa 20 letniego Kazimierza J. podejrzanego o zabicie w czerwcu 1948 roku w trakcie zabawy wiejskiej Józefa C [5]. Kazimierza J. ujęli na gorącym uczynku uczestnicy zabawy. Kazimierz J. miał bawić się w towarzystwie 16 letniej Krystyny C., córki pokrzywdzonego. O godzinie 1.30 w nocy Józef C. przyszedł do remizy, w której odbywała się zabawa taneczna po swoją córkę. Kazimierz J. gdy tylko zauważył Józefa C. miał uderzyć go pięścią w twarz i zadać cios nożem w pierś, co spowodowało natychmiastowy zgon pokrzywdzonego [5]. Wobec podejrzanego zastosowano tymczasowe aresztowanie.

Akt oskarżenia wniesiono do gorzowskiego sądu okręgowego. W uzasadnieniu aktu oskarżenia wskazano, że podejrzany Kazimierz J. w kwietniu 1947 roku zawarł bliższą znajomość z córką pokrzywdzonego 16 letnią Krystyną C., z którą utrzymywał stosunki seksualne, albowiem obecnie znajduje się ona w 3 miesiącu ciąży [5] Kazimierz J. cieszył się złą opinią wśród okolicznych mieszkańców, a związkowi z Krystyną C. był przeciwny również ojciec dziewczyny, Józef C. Pokrzywdzony na wieść, że Kazimierz J. ma zamiar poślubić jego córkę zakazał podejrzanemu odwiedzania córki wskazując, że jest ona jeszcze zbyt młoda na małżeństwo. Podejrzany nadal jednak odwiedzał Krystynę C., a w grudniu 1947 roku dziewczyna wyprowadziła się z domu rodzinnego i zamieszkała z podejrzanym. W trakcie zabawy w czerwcu 1948 roku Józef C. nie prowokował Kazimierza J. ten jednak obawiając się, że pokrzywdzony będzie chciał zabrać Krystynę C. do domu rodzinnego uderzył pokrzywdzonego rękocięciem bagnetu w zęby a następnie zadał mu śmiertelny cios. Podejrzany nie przyznał się do zamiaru zabicia Józefa C. twierdząc, że chciał go tylko zranić.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim orzekając w trybie doraźnym skazał Kazimierza J na karę 9 lat więzienia zaliczając na jej poczet okres tymczasowego aresztowania od 8 czerwca do 16 lipca 1948 roku [5]. W uzasadnieniu sąd wskazał, że oskarżony nie był prowokowany przez Józefa C., a skoro mimo tego zadał mu cios bagnetem w pierś to bez wątplenia musiał działać w zamiarze pozbawienia życia pokrzywdzonego.

Apelację od wskazanego wyżej wyroku złożył prokurator wnosząc o uchylenie wyroku w części dotyczącej kary i orzeczenie kary surowszej. Sąd Apelacyjny w Poznaniu w

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przepięstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

wyroku z 10 września 1948 roku uznał apelację za uzasadnioną i uchylił wyrok sądu pierwszej instancji w części dotyczącej kary orzekając jednocześnie wobec Kazimierza J. karę 15 lat więzienia [5]. Swoje orzeczenie sąd apelacyjny uzasadnił wysokim natężeniem woli przestępnej sprawcy, a także brakiem jakichkolwiek okoliczności łagodzących.

Wnioski

W przytoczonych powyżej sprawach sprawcami byli ludzie młodzi, mężczyźni. Motywacją jaką najczęściej się kierowali wynikała z niskich pobudek, jak choćby chęć zysku, zemsty czy rozwiązania osobistych problemów uczuciowych. Sięganie po przemoc w celu rozwiązywania konfliktów interpersonalnych czy problemów o podłożu uczuciowym mogło być efektem wojennej demoralizacji społeczeństwa. Dysponując tak skąpym materiałem źródłowym trudno natomiast wyciągnąć wnioski o charakterze ogólnym odnoszące się zarówno do sprawców przestępstwa zabójstwa jak i orzecznictwa sądowego w tym zakresie. Mając na względzie górną granicę zagrożenia ustawowego za popełnienie przestępstwa zabójstwa, a więc przewidzianą w art. 225 k.k. z 1932 roku karę dożywotniego więzienia albo karę śmierci trzeba wskazać, że w omówionych sprawach gorzowski sąd okręgowy nie orzekł wobec skazanych bardzo surowych kar. W części przypadków orzeczone kary były bliższe dolnej granicy zagrożenia ustawowego, a więc karze 5 lat więzienia.

W oparciu o zachowane akta poszczególnych spraw, a także statystyki niemożliwym jest ustalenie rzeczywistych rozmiarów przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu na tzw. Ziemiach Odzyskanych, w tym na obszarze właściwości terytorialnej Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim. Trudno uznać sporządzanie w pierwszych powojennych miesiącach statystyki za wiarygodne. Niemniej według statystyk prowadzonych przez Milicję Obywatelską w 1945 roku popełniono na terenie kraju 265 982 przestępstwa, w tym 8 411 zabójstw [15]. Natomiast według statystyki sporządzonej przez Ministerstwo Sprawiedliwości w oparciu o karty karne przesyłane do rejestru skazanych w 1946 roku skazano prawomocnie 83 061 osób [23]. Na podstawie publikowanych danych statystycznych można wskazać, także, iż najwięcej osób zostało skazanych za przestępstwa w województwie poznańskim, a więc obejmującym okręg gorzowskiego sądu okręgowego. Nie budzi zatem wątpliwości, że poziom przestępczości tzw. kryminalnej musiał być w okresie tuż po zakończeniu wojny znaczny, przede wszystkim na obszarze ziem zachodnich, gdzie struktury organów porządku i bezpieczeństwa publicznego były stosunkowo słabe bądź nawet znajdowały się jeszcze w stadium organizacji.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przepięstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

Bibliografia

1. Archiwum Państwowe w Poznaniu, Zespół Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, sygn. akt 53/5769/1.
2. Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim, Zespół Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim, sygn. akt 66/309/317.
3. Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim, Zespół Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim, sygn. akt 66/309/264.
4. Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim, Zespół Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim, sygn. akt 66/309/52.
5. Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim, Zespół Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim, sygn. akt 66/309/55.
6. Jahrbuch der Deutschen Gerichtsverfassung, Berlin 1880.
7. Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości, r. 1934, nr 10.
8. Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 2 czerwca 1937 roku *o przechowywaniu i niszczeniu akt i ksiąg w sprawach sądowych i administracji sądowej* Dz. U. RP z 1937 r., nr 42, poz. 335.
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 1946 r. w sprawie powołania ekspozytur urzędów wojewódzkich na obszarze Ziemi Odzyskanych, Dz. U. 1946, nr 28, poz. 178.
10. Wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 1956 r., sygn. akt IV K 1028/55, *Orzecznictwo Sądu Najwyższego z zakresu materialnego prawa karnego 1945 – 1957*, Warszawa 1958, s. 716.
11. *Trudne gorzowskie początki. Z dziejów gorzowskich instytucji (Teksty źródłowe z lat 1945 – 1948)*, [oprac.] D.A. Rymar, Gorzów Wlkp. 2001.
12. Budniak M., *Wojсковy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze w latach 1950 – 1954*, Zielona Góra 2021.
13. Chybiński O., Gutekunst W., Świda W., *Prawo karne. Część szczególna*, Wyd. IV, Warszawa 1968.
14. Jakubowski G., *Sądownictwo powszechne w Polsce w latach 1944 – 1950*, Warszawa 2002.
15. Majer P., *Przestępczość w Polsce w latach 1944–1956. Próba zestawień sumarycznych na podstawie materiałów własnych aparatu policyjnego*, „Czasopismo Prawno – Historyczne”, nr LXXI, z. 2.
16. Makarewicz J., *Kodeks karny z komentarzem*, Wyd. V, Lwów 1938.
17. Makowski W., *Kodeks karny 1932 komentarz*, Wyd. 2, Warszawa 1933.
18. Ozga – Świetlik E., *Zarys historii lubuskiego wymiaru sprawiedliwości*, „Studia Zielonogórskie” nr 11.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przestępstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908

19. Siemaszko K., *Orzecznictwo Sądu Okręgowego w Głogowie z siedzibą w Nowej Soli w wybranych sprawach o przestępstwa szczególnie niebezpieczne w okresie odbudowy państwa w latach 1946 – 1950*, „Czasopismo Prawno – Historyczne”, r. 2015, t. 67, nr 1.
20. Siemaszko K., *Security of post-German movable property in the first years after the end of World War II in the light of selected cases considered by the Regional Court in Gorzów Wielkopolski*, „Journal on European History of Law”, r. 2015, nr 2, s. 61 – 65.
21. Siemaszko K., *Trudne początki. Organizacja Sądu Okręgowego w Zielonej Górze w pierwszych latach po zakończeniu II wojny światowej*, „Czasopismo Prawno – Historyczne”, r. 2016, t. LXVIII, z. 2.
22. Siemaszko K., *Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950). Zarys historii*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno – Archiwalny”, r. 2021, nr 28, s.199 – 212.
23. Sitnicki Z., *Uwagi ogólne nad statystyką przestępczości w Polsce za 1946 roku*, „Demokratyczny Przegląd Prawniczy”, r. 1948, nr 2.
24. Szafranec T., *Organizacja sądownictwa powszechnego na Ziemi Lubuskiej w latach 1945 – 1975*, „Nadwarciańskie Roczniki Historyczno – Archiwalne”, r. 2019, t. 26, s. 213 – 253.
25. Szafranec T., *Zarys dziejów sądownictwa powszechnego w Gorzowie Wielkopolskim w latach 1945 – 2020*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno – Archiwalny”, r. 2021, nr 28, s.137 – 198
26. Zaradny R., *Władza i społeczność Zielonej Góry w latach 1945 – 1975*, Zielona Góra 2009.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2022 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Siemaszko K., (2022). Przepięstwo Zabójstwa w Świetle Wybranych Orzeczeń Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim (1945 – 1950)

International Journal of Legal Studies, 1(11)2022: 95 - 105

DOI 10.5281/zenodo.6891908